

ВИЩА МАТЕМАТИКА

для студентів ОКР “Бакалавр”

галузь знань – 12 «Інформаційні технології»

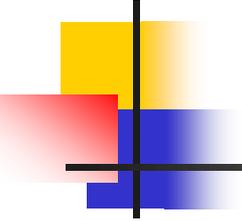
спеціальність – 122 «Комп’ютерні науки та інформаційні технології»

Автор:

Доцент кафедри вищої та прикладної математики

Шостак Сергій Володимирович

Тема 13: Границя функції

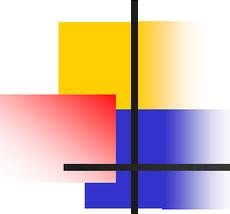

- 1. Поняття границі функції**
- 2. Зведення поняття границі функції до границі послідовності**
- 3. Розкриття невизначених виразів для алгебраїчних функцій**

Означення границі функції

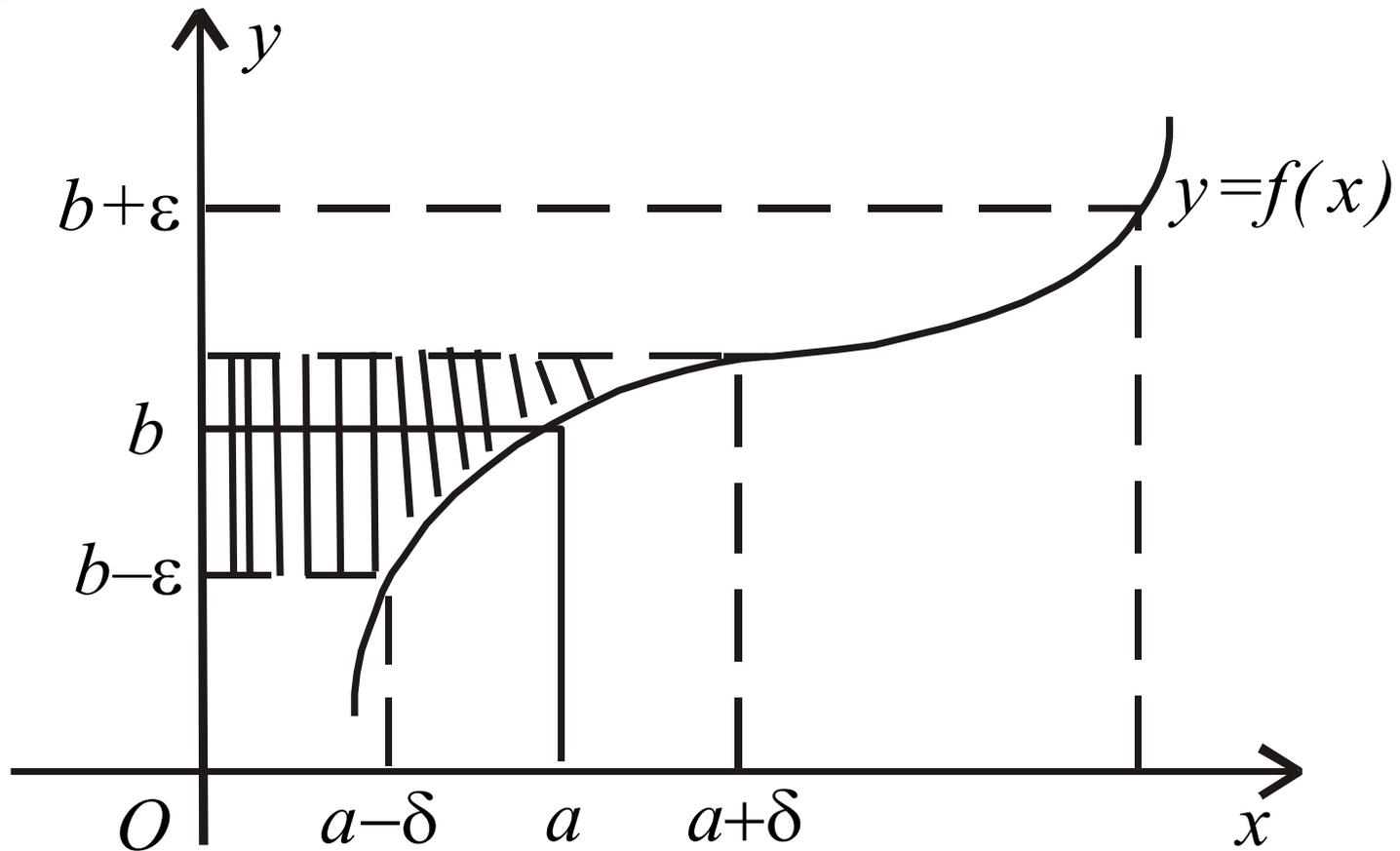
коли $x \rightarrow a$

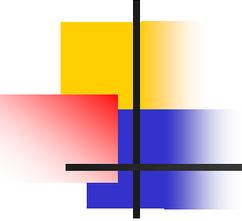
$$\left(\lim_{x \rightarrow a} f(x) = b \right) := \left((\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0, |x - a| < \delta, x \neq a) \Rightarrow (|f(x) - b| < \varepsilon) \right).$$

Геометрична інтерпретація границі функції

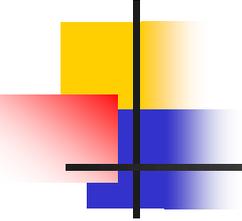
Означення границі функції

коли $x \rightarrow \infty$

$$\left(\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = b \right) := \left(\left(\forall \varepsilon > 0, \exists M > 0, |x| > M \right) \Rightarrow \left(|f(x) - b| < \varepsilon \right) \right).$$

Нескінченно велика величина (н.в.в.)

$$\left(\lim_{x \rightarrow a} f(x) = \infty \right) := \left(\left(\forall M > 0, \exists \delta > 0, 0 < |x - a| < \delta \right) \Rightarrow \left(|f(x)| > M \right) \right).$$

Нескінченно мала величина (Н.М.В.)

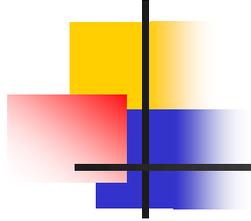

$$\lim_{x \rightarrow a} f(x) = 0$$

при

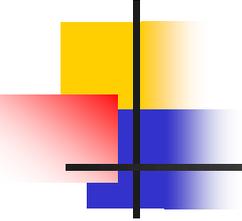
$x \rightarrow a$

Правостороння границя функції

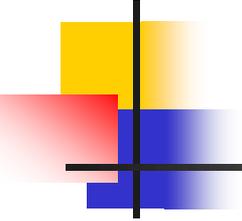
$$\left(\lim_{x \rightarrow a+0} f(x) = b \right) := \left((\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0, a < x < a + \delta) \Rightarrow (|f(x) - b| < \varepsilon) \right).$$

Лівостороння границя функції

$$\left(\lim_{x \rightarrow a-0} f(x) = b \right) := ((\forall \varepsilon > 0, \exists \delta > 0, a - \delta < x < a) \Rightarrow (|f(x) - b| < \varepsilon)).$$

Необхідна і достатня умова існування границі

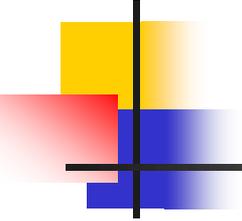
$$\lim_{x \rightarrow a-0} f(x) = \lim_{x \rightarrow a+0} f(x) = b$$

Границя функції на мові послідовностей

Число b називається **границею функції** $f(x)$ при $x \rightarrow a$, якщо для будь-якої послідовності значень аргументу x_n , що має границею число a , відповідна послідовність значень функції має границею число b

Типи невизначеностей для алгебраїчних функцій

$$\left[\frac{0}{0} \right], \left[\frac{\infty}{\infty} \right], \left[\infty - \infty \right].$$

Теорема Безу

**Остача від ділення
многочлена $P_n(x)$ на
двочлен типу $x - a$
дорівнює значенню
многочлена при $x = a$**

Виділення критичного множника

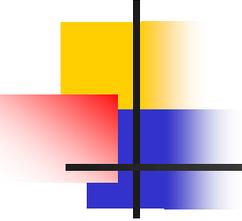

$$\lim_{x \rightarrow a} \frac{P_n(a)}{Q_m(a)} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \end{bmatrix} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{(x-a)P_{n-1}(x)}{(x-a)Q_{m-1}(x)} = \lim_{x \rightarrow a} \frac{P_{n-1}(x)}{Q_{m-1}(x)}.$$

Приклад розкриття невизначеності для раціональних функцій

$$\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^3 - 2x^2 + 6x - 5}{x^2 - 1} = \left[\frac{0}{0} \right] = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(x-1)(x^2 - x + 5)}{(x-1)(x+1)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 - x + 5}{x+1} = \frac{1-1+5}{1+1} = \frac{5}{2}$$

Невизначеність $\left[\frac{0}{0}\right]$ для ірраціональних функцій

$$\begin{aligned}\lim_{x \rightarrow 5} \frac{\sqrt{x-1}-2}{x-5} &= \left[\frac{0}{0}\right] = \lim_{x \rightarrow 5} \frac{(\sqrt{x-1}-2)(\sqrt{x-1}+2)}{(x-5)(\sqrt{x-1}+2)} = \\ &= \lim_{x \rightarrow 5} \frac{x-1-4}{(x-5)(\sqrt{x-1}+2)} = \lim_{x \rightarrow 5} \frac{1}{\sqrt{x-1}+2} = \frac{1}{4}.\end{aligned}$$

Розкриття невизначеності

виду $\left[\frac{\infty}{\infty} \right]$

У цьому випадку і чисельник, і знаменник рекомендується поділити на найбільший степінь змінної, що входить як до знаменника, так і до чисельника

Приклад розкриття невизначеності виду

$$\left[\frac{\infty}{\infty} \right]$$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{x\sqrt{x} + x + 1}{2\sqrt{x^3} + x - 10x} = \left[\frac{\infty}{\infty} \right] =$$

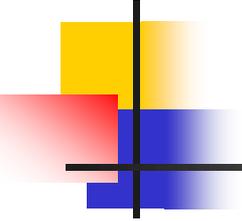
$$= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\frac{x\sqrt{x} + x + 1}{x\sqrt{x}}}{\frac{2\sqrt{x^3} + x - 10x}{x\sqrt{x}}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1 + \frac{1}{\sqrt{x}} + \frac{1}{x\sqrt{x}}}{2\sqrt{1 + \frac{1}{x^2}} - \frac{10}{\sqrt{x}}} = \frac{1}{2}.$$

Невизначеність виду $[\infty - \infty]$

Цей тип невизначеності зводиться до невизначеностей $\left[\frac{0}{0}\right]$ або $\left[\frac{\infty}{\infty}\right]$

Приклад розкриття невизначеності типу $[\infty - \infty]$

$$\begin{aligned} & \lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{1-x} - \frac{2}{1-x^2} \right) = [\infty - \infty] = \\ & = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{1+x-2}{1-x^2} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{x-1}{1-x^2} = \left[\frac{0}{0} \right] = \lim_{x \rightarrow 1} -\frac{x-1}{(x-1)(x+1)} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{-1}{x+1} = -\frac{1}{2}. \end{aligned}$$

Контрольні запитання

- **Означення границі функції**
- **Нескінченно мала величина**
- **Нескінченно велика величина**
- **Правостороння границя функції**
- **Лівостороння границя функції**
- **Необхідна і достатня умова існування границі функції**
- **Типи невизначеностей**
- **Правила розкриття невизначеностей**